

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№3

**2025-YIL APREL.
NAVBATDAN TASHQARI SON**

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 625 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-aprelda ruxsat etildi.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Viktorovna, Candidate of Economic Sciences (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 28-fevraldagi
333/5-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

ПРИНЦИПЫ ПЕРЕХОДА УЗБЕКИСТАНА К ЗЕЛЁНОЙ ЭКОНОМИКЕ, СУЩЕСТВУЮЩИЕ ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВНЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ	12
Набиев Дилмурод Хамидуллаевич	
YaSHIL TEXNOLOGIYALAR VA RAQAMLASH TIRISH TA'SIRIDA MEHNAT BOZORINING TRANSFORMASIYASI	19
Abduraxmanov Kalandar Xo'jaevich	
РОЛЬ ТВОРЧЕСКОГО ТРУДА В ПОВЫШЕНИИ ЕГО ЭФФЕКТИВНОСТИ	26
Гулямов Саидахор Саидахмедович, Икрамов Мурат Акромович, Очилов Акрам Одilovich	
BARQAROR RIVOJLANISHNI TA'MINLASH MAQSADIDA "YASHIL IQTISODIYOT"GA O'TISH ZARURATI	33
O.X. Hamidov, D.Sh. Yavmutov	
ESG-ИНСТРУМЕНТАРИЙ КАК ФАКТОР УСИЛЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ РЕГИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ	38
Татьяна Юрьевна Анопоченко, Сергей Вадимович Ревунов, Роман Вадимович Ревунов	
TRANSITION OF RUSSIAN REGIONS TO A CLOSED-LOOP ECONOMY	49
Nikonov Sergey Mikhailovich, Ochilov Akram Odilovich, Filipenko Alexander Alexandrovich	
"YASHIL" IQTISODIYOTNING MOHIYATI VA TUZILISHI	53
Navruz-Zoda Baxtiyor Negmatovich	
ЗЕЛЕНАЯ ЭКОНОМИКА КАК ДРАЙВЕР УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ РЫНКА ТРУДА И МОДЕРНИЗАЦИИ РАБОЧИХ МЕСТ В УЗБЕКИСТАНЕ	59
Зокирова Нодира Каландаровна	
KREATIV IQTISODIYOT VA UNING INDUSTRIYA TURLARINING NAZARIY MASALALARI	64
Mamayunus Pardaev, Obid Pardaev, Akram Ochilov	
EKOLOGIK OMILLARNI HISOBGA OLGAN HOLDA BARQAROR IQTISODIY O'SISHDA ERISHISH	73
Saidov Muhammadali Hakimovich, Ochilov Akram Odilovich, Esanbekov Diyorbek Mirzabek o'g'li	
INNOVATION TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA MEVA-SABZAVOTCHILIK MAHSULOTLARI KOOPERASIYASINING SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	81
Raxmatulla Ergashev	
KARTOSHKI MOSLANUVCHAN NAVLARI TURLI EKISH MUDDATLARI VA MULCHALASHLARDI HOSILDORLIGI HAMDA IQTISODIY SAMARADORLIK KO'RSATKICHLARI	86
Ostonaqulov Toshtemir Eshimovich, Toshpulatova Surayo Tulqin qizi, Ismayilov Alisher Isroilovich	
YASHIL IQTISODIYOT – INNOVATSION RIVOJLANISHNING KALITI	90
Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, Usmonov Murodjon Dushmanov o'g'li	
ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ «ЗЕЛЁНОЙ ЭКОНОМИКИ» В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	93
Сайёра Насимовна Хамраева	
SABZAVOT (SHIRIN) MAKKAJO'XORI AJRATILGAN MOSLANUVCHAN NAV-DURAGAYLARINI ASOSIY VA TAKRORIY EKINLAR SIFATIDA TURLI MUDDATLARDI YETISHTIRISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI	97
Ostonaqulov Toshtemir Eshimovich, Nurillaev Ilhom Xolbek o'g'li, Jabborov Botir Shukurovich	
ZAMONAVIY BOZOR MUNOSABATLARIDA SAVDONI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY VA USLUBIY JIHATLARI	101
Ivatov Irbek	
O'ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	105
Yadgarov Akram Akbarovich, Abdiyeva Flora Botir qizi	
GREEN ECONOMY: GLOBAL PERSPECTIVE AND UZBEKISTAN'S PATH	110
Dilmurod Mirza-Akhmedovich Rasulev, Dildorakhon Ulugbek kizi Shomuradova	

OLIY TA'LIM XIZMATLARINI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA TARG'IB QILISH BO'YICHA XORIJ TAJRIBASI	113
Musayev Bekjon Shukurillayevich	
TURIZM INDUSTRIYASINI BARQAROR STRATEGIK RIVOJLANTIRISHDA QO'LLANILADIGAN USULLAR TAHLILI	116
Turdibekov Xasan Ibragimovich	
ЗЕЛЁНОЕ ФИНАНСИРОВАНИЕ И ФАКТОРЫ ЕГО РАЗВИТИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ	120
Орипов Ильхом Абдуллаевич	
Перспективы развития цифровой трансформации в Республике Узбекистан	128
Мусабеков Джорабек Хакимджанович, Воронин Сергей Александрович	
YASHIL IQTISODIYOT – BARQAROR RIVOJLANISHNING MUHIM OMILI SIFATIDA.....	133
G.Erkayeva	
Barqaror ish o'rinlarini yaratishda yashil iqtisodiyotning o'rni	138
Qo'chqorov G'aybulla Fayzullayevich, Qo'ziyeva Shaxnoza Bozor qizi	
ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В УЗБЕКИСТАНЕ	141
Фазлитдин Бахадиорович Аминов	
RESPUBLIKADA EKOLOGIK TOZA MAHSULOT YETISHTIRISH ASOSIDA ELEKTRON SAVDONI RIVOJLANTIRISH	145
Q. J. Mirzayev, F. F. Ulug'murodov	
Qoraqalpog'istonda sanoatni restruktizatsiyalash va yashil iqtisodiyotni rivojlantirish: muammolar, istiqbollar va statistik tahlillar	150
Abipova Gulmira Salavatdinovna	
CHORVACHILIK XO'JALIKLARINI RIVOJLANTIRISHDA AGLOMERATSIYANING AHAMIYATI.....	153
Xusainov Oybek Jabborovich	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA STRATEGIYASINING KOMPANIYA UCHUN AHAMIYATI.....	156
Ergashev Toxir Kurbanovich, Toxirova Nigora Zokirjon qizi	
CHORVACHILIK KLASSTERLARI VA AGLOMERATSION RIVOJLANISH: O'ZARO TA'SIR VA SYNERGIYALAR	161
Xusainov Oybek Jabborovich	
HUDUDLARNING INNOVATSIYON SALOHİYATINI BAHOLASH	165
J.A. Ismatullayev, A. Do'lanov	
СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ИННОВАЦИОННОГО ПОТЕНЦИАЛА РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	171
Нафасов Тохиржон, Г. П. Эркаева	
Mamlakatimizda ishsizlikni kamaytirishga qaratilgan islohotlar.....	174
Djurayev Olimjon Narkulovich	
USE OF THE ADVANCED EXPERIENCE OF FOREIGN COUNTRIES OF FARMING AND HOUSEHOLDS	178
Ochilova Nargiza Akramovna	
SHAHAR AGLOMERATSIYALARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH OMILLARI.....	181
Xidoyatova Nigora Shorakibovna	
IQTISODIY O'SISHDA MEHNAT MIGRATSIYASINING AHAMIYATI.....	184
Djurayev Olimjon Narkulovich, Saidakbarov Jamshid Ne'matullo o'g'li	
TURIZMNIDA RIVOJLANTIRISHDA TRANSPORT XIZMATLARINI TAKOMILLASHTIRISH	189
Qosimov Jahongir	
РЫНОК ГОСТИНИЧНЫХ УСЛУГ В ТУРИЗМЕ В УСЛОВИЯХ ДИВЕРСИФИКАЦИИ И ДЕМОКРАТИЗАЦИИ ГОСТИНИЧНОЙ ИНДУСТРИИ	192
Ташмаматов Садирдин Нажмиддинович	

O'ZBEKISTONDA TURIZM SOHASIDA FAOLIYAT YURITAYOTGAN KADRLAR MALAKASINI OSHIRISHDA DUAL TA'LIMDAN FOYDALANISHNI BOSHQARISH	196
Ochilov Akram Odilovich, Xamidova Mo'tabarxon Abdumalik qizi	
MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA AUTSORSING XIZMATLARIDAN FOYDALANISH MEKANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH	201
Nasiba Ergasheva	
KORXONALARDA XODIMLARNI BOSHQARISHNING ASOSIY TAMOIYILLARI	207
Djurayev Olimjon Narkulovich, Nurullayeva Vazira O'ktamovna	
ЗЕЛЁНЫЕ ИНВЕСТИЦИИ: ПЕРСПЕКТИВЫ И РИСКИ	211
Номазов Бахром Бобомурадович	
ИНТЕГРАЦИЯ ПРИНЦИПОВ ESG В ФИНАНСОВУЮ СФЕРУ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	215
Алимова Азиза Шерзатовна	
THE IMPACT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND DIGITAL TECHNOLOGIES ON MANAGEMENT	219
Ergashev Tokhir Kurbanovich, Tohirova Nigora Zokirjon kizi	
O'ZBEKISTONNING "YASHIL IQTISODIYOT STRATEGIYASI" NI AMALGA OSHIRISHNING ZARURIYATI VA ISTIQBOLLARI	224
Ergasheva Nazira Muratovna, Soyibov Mirjon Bekjonovich	
ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ УСЛУГ СОЦИАЛЬНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ, ВЛИЯЮЩИХ НА ПОВЫШЕНИЕ УРОВНЯ И КАЧЕСТВА ЖИЗНИ НАСЕЛЕНИЯ	227
Алимова Муниса Юлчиевна	
РАЦИОНАЛЬНОЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ОБУВНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ КАК ФАКТОР ПОВЫШЕНИЯ ЕЁ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ЗНАЧИМОСТИ.....	232
Расулов Нозимжон Набиджонович	
AGLOMERATSIYA VA IQTISODIY O'SISH: SABAB-OQIBAT ALOQASI (QASHQADARYO VILOYATI MISOLIDA)	236
Xidoyatova Nigora Shorakibovna	
KORXONALARNING SOLIQ IDORALARIDA HISOBGA OLINISHIDAN HOSIL BO'LGAN ORTIQCHA TO'LOVLARINI BOJXONA TO'LOVLARIDA HISOBGA OLISH MEKANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH	239
Boykabilov Bahodir Mustafaevich	
UZOQ MUDDATLI AKTIVLARGA INVESTITSIYALAR HISOBINI TAKOMILLASHTIRISHNING AHAMIYATI	242
Egamberdiyeva Salima Rayimovna, Bozorov Yashnarbek Xayrulla o'g'li	
ORGANIK QISHLOQ XO'JALIGIDA "IXTISOSLASHTIRILGAN AGROKOOPERATIV" TASHKIL ETISH ORQALI TA'MINOT ZANJIRI BOSHQARUVINI TAKOMILLASHTIRISH.....	248
Amirqulov Shuxrat Olimovich	
MAMLAKATIMIZDA OLIY TA'LIM MUASSASALARINING MOLIVYAVIY RESURSLARDAN SAMARALI FOYDALANISHI UCHUN ZAMONAVIY HUQUQIY ASOSLARI.....	254
Xayriddinov Shuxrat Botirovich	
TURIZMNING MADANIY-TARIXIY RESURSLARI: ASOSIY TUSHUNCHALAR VA TAMOIYILLAR	258
Ruzmanov Dilshod Usmanovich	
BARQAROR TURIZM DESTINATSIYALARINING SIG'IMINI BAHOLASH METODIKASI.....	262
Ibroximov Nodirbek Xasanovich	
ВОЗОБНОВЛЯЕМЫЕ ИСТОЧНИКИ ЭНЕРГИИ КАК ОСНОВА ЗЕЛЕННОЙ ЭКОНОМИКИ В УЗБЕКИСТАНЕ	266
Хусаинов Равшан Рахимович	
ЭКОЛОГИЧЕСКИЙ МАРКЕТИНГ И ПОВЕДЕНИЕ ПОТРЕБИТЕЛЕЙ.....	272
Раимова Муборак Джураевна	
"YASHIL IQTISODIYOT" NING ASOSIY XUSUSIYATLARI	276
Djumayev Asqar Xaydarovich	

RAQAMLI MARKETINGNING ISTE'MOLCHI XULQ-ATVORIGA TA'SIRI.....	281
Raimova Muborak Jurayevna, Dilmurodov O'tkir	
HUDUDNING IJTIMOIIY-IQTISODIY SALOHİYATINI RIVOJLANTIRISH OMILLARI	287
SH.A. Buriyev	
SAVDO XIZMATLARINING ASOSIY FAOLIYAT KO'RSATKICHLARI TIZIMINI BAHOLASH.....	291
Muxamedova Aziza Ravshanovna	
YASHIL IQTISODIYOT VA GLOBAL IQLIM O'ZGARISHI: YASHIL IQTISODIYOTNING IQLIM O'ZGARISHINI YENGISHDAGI O'RNI VA GLOBAL HAMKORLIK.....	295
Usmonov Murodjon Xolmurod o'g'li, Ulug'bek Eshmaxmatov	
КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ МЕХАНИЗМА НАЛОГОВОГО АДМИНИСТРИРОВАНИЯ НА ПРИМЕРЕ УЗБЕКИСТАНА.....	299
Абдулов Дамир Рустамович	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISH ISTIQBOLLARI	305
Yuldashev Shamsiddin Qiyamiddinovich, Boliyeva Baxora Farxodovna	
ЗЕЛЕНАЯ ЭКОНОМИКА: КОНЦЕПЦИИ, ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ.....	308
Туляганова Шахноза Самукджановна	
O'TA ERTAGI TARVUZNING HIMOYALANGAN JOYLAR UCHUN MOSLANUVCHAN NAV VA DURAGAYLARINI AJRATISH, ULARNI TURLI O'G'IT ME'YORLARIDA HOSILDORLIGI VA IQTISODIY SAMARADORLIGI.....	311
Ostonaqulov Toshtemir Eshimovich, Amirov Xamidulla Suyunovich, Umirova Durdona Muqum qizi	
ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ПЛОДООВОЩНОЙ ОТРАСЛИ В УЗБЕКИСТАНЕ	315
Уралов Элшод, Вельм М.В.	
DEVELOPMENT STRATEGY AS A MODEL OF PROGRESS IN HUMAN RESOURCE DEVELOPMENT IN UZBEKISTAN.....	320
Abdiev Alimardon	
ОСОБЕННОСТИ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ СЕКТОРА ГОСУДАРСТВЕННОЙ СЛУЖБЫ И РАЗВИТИЯ КАДРОВОГО ПОТЕНЦИАЛА.....	322
Мухаммадбобур Салимов	
KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK FAOLIYATI RIVOJLANISHIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR.....	326
Suyunov Jabbor Mahmudovich	
"SALOHİYAT" TUSHUNCHASINING MAZMUNI VA IQTISODIY-IJTIMOIIY MOHIYATI.....	331
Zoirov G'olibjon Toshtemir o'g'li	
DAVLAT BOSHQARUVIDA SUN'IY INTELLEKTDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI	334
Salimov Muhammadbobur Qodir o'g'li	
O'QUV JARAYONLARINI TASHKIL ETISH VA BOSHQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH	337
Tilakov Sherzod	
TIJORAT BANKLARIDA KORPORATIV BOSHQARUVNING XALQARO TAMOYILLARI ASOSIDA BOSHQARUV SIFATINI OSHIRISHDA YASHIL IQTISODIYOTNING AHAMIYATI.....	340
Sattarov Umirzoq, Ro'ziev Zafar Ikromovich	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA O'ZBEKISTONDA SANOAT XOM ASHYOLARIDAN SAMARALI FOYDALANISH TENDENSIYALARI.....	343
Xazratov Sarvar Ibragimovich	
YURTIMIZDA RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA KADRLAR TAYYORLASHNING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI	348
G'aniyev Shaxzod Shuhrat o'g'li, O'rinov Diyorbek Xolmo'min o'g'li	
QASHQADARYO VILOYATI O'QUV MARKAZLARI VA KURSLARINI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH	353
Tilakov Sherzod Akbarovich	

SANOAT KORXONALARIDA MAHSULOT ISHLAB CHIQRARISH VA SOTISH SIFATI HAMDA SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA XODIMLARNI BOSHQARISH YO'NALISHLARI.....	357
Ochilov Akram Odilovich, Ziyodullayeva Marjona Alisher qizi	
OMMAVIY TADBIRLAR YORDAMIDA TURIZMNI RIVOJLANTIRISH: O'ZBEKISTON VA XALQARO TAJRIBA.....	360
Ibragimov Sardorbek Xusanovich	
Анализ цифровой трансформации и её влияния на привлечение инвестиций в регионы Узбекистана.....	365
Рахмонова Дурдона Хасан кизи	
Korxona moliyaviy salohiyatini baholashning statistik tahlili.....	370
M.O. Musurmonova	
DIRECTIONS FOR IMPROVING THE FINANCIAL MANAGEMENT SYSTEM OF THE BANKING SYSTEM OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN.....	377
Kadirov Lutfulla Khalimovich	
PROBLEMS OF EMPLOYMENT IN THE LABOR MARKET OF UZBEKISTAN AND STRATEGIC DIRECTIONS FOR THEIR SOLUTION.....	381
Sharopov Temirmalik Rustam o'g'li	
“YASHIL” IQTISODIYOT TAMOIYILLARI ORQALI QASHQADARYO VILOYATI SANOAT KOMPLEKSINI TAKOMILLASHTIRISH	385
U.Shukurov	
FOREIGN EXPERIENCES IN ATTRACTING INVESTMENTS IN SERVICE INDUSTRIES	390
Hazratkulov Shahboz Boboqul ogli	
YASHIL IQTISODIYOTDA TA'LIMNING ROLI.....	394
Babayeva Lola Ibragimovna	
O'ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOTNING RIVOJLANISHI UCHUN DAVLAT TOMONIDAN YARATILAYOTGAN IMKONIYATLAR.....	398
Xudoyorov Azizbek Avaz o'g'li	
OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA TA'LIM SIFATINI YAXSHILASHNING XORIY TAJRIBASI.....	404
Safarov Sh. S.	
IJTIMOYIY MENEJMENTDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA: XALQARO TAJRIBA VA ULARNI O'ZBEKISTON SHAROITIDA JORIY ETISH ISTIQBOLLARI.....	408
G'aniyev Shaxzod Shuhrat o'g'li, Davronova Farangiz	
«ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ФИНАНСОВЫЙ КОНТРОЛЬ: КАЗНАЧЕЙСКИЙ КОНТРОЛЬ В БЮДЖЕТНОМ ПРОЦЕССЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ ЕГО РАЗВИТИЯ»	415
Файзуллаева Зилола Равшановна, Д.Х. Пулатов	
YANGI O'ZBEKISTONDA YASHIL RAQAMLI IQTISODIYOTGA O'TISHNING ASOSIY JIHATLARI.....	421
Urozoza Shaxlo Hasan qizi, Hazratqulov Shahboz Boboqul o'g'li	
OLIY TA'LIM SIFATINI OSHIRISH MASALALARI: XALQARO TAJRIBA VA ULARNI O'ZBEKISTON SHAROITIDA JORIY ETISH ISTIQBOLLARI	427
Safarov Shoxrux Sattor o'g'li	
PROSPECTS FOR IMPROVING THE EFFICIENCY OF HUMAN RESOURCES IN UZBEKISTAN.....	431
Alimardonova Gulfizoda Alimardon kizi	
QISHLOQ XO'JALIGIDA KAPITAL QO'YILMALAR HISOBINI TO'G'RI TASHKIL ETISHNING AHAMIYATI.....	434
Egamberdiyeva Salima Rayimovna	
QASHQADARYO VILOYATIDA KICHIK BIZNESNING IQTISODIY RIVOJLANISHDAGI O'RNI VA ISTIQBOLLARI	441
Berdimurodova Farzona Bahodir qizi, Sh. Xolliyev	
SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARINING BIZNES VA IQTISODIYOTDAGI ISTIQBOLLI YO'NALISHLARI	446
Davronova Farangiz Ilhom qizi	

ZAMONAVIY RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR YORDAMIDA PUL VA BANK TIZIMLARINI TASHKIL ETISHNING ISTIQBOLLARI HAMDA AHAMIYATI	452
Axtamova Ozoda Ulug'bek qizi, Cho'liyeva Gulsanam Yulchi qizi, G'aniyev Shaxzod Shuhrat o'g'li	
O'ZBEKISTON IQTISODIYOTI: TARKIBIY O'ZGARISHLARNING ZAMONAVIY YO'NALISHLARI	460
N. Qo'ziboyeva	
O'ZBEKISTON IQTISODIYOTINI TARKIBIY O'ZGARISHLAR ORQALI RIVOJLANTIRISHNING ZARURATI.....	466
Vayskulov Ramazon Alisher o'g'li	
QASHQADARYO VILOYATIDA TURIZM KLASSTERLARINI RIVOJLANTIRISH VA IQTISODIY INTEGRATSIYA.....	470
Xushvaqtov Ramziddin	
ILMIY SALOHİYAT VA OLIY TA'LIM SIFATINING UZVIY BOG'LIQLIGI: TAHLIL VA TAVSIYALAR	476
Muratov A'zam Alisher o'g'li, Ochilov Akram Odilovich	
YASHIL IQTISODIYOTNING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI: GREEN CREDIT	480
Eshtemirova Ma'rifat Akram qizi, Kabilova Shaxnoza Jurayevna	
DEHQON XO'JALIGI MAHSULOTLARI NARXLARINING DINAMIKASI VA BOZOR MUVOZANATI MODELLARINI QO'RISH.	483
Ergashov Yashnarbek Istamovich	
The Role of Renewable Energy in the Green Economy.....	488
Khudoyberdiyeva Olima, Yakhshikulova Mokhinur	
O'zbekistonda yashil iqtisodiyotga o'tish: asosiy muammolar va imkoniyatlar	494
Jumanazarov Asilbek Utkirbek o'g'li, Ulug'bek Eshmaxmatov	
SANOAT KORXONALARINING RAQOBAT USTUNLIGI ORQALI BARQAROR RIVOJLANISHINI TA'MINLASH OMILLARI	498
Ro'ziqulov Jamshid Ulug'bek o'g'li	
O'ZBEKISTONDA INSON RESURLARINI BOSHQARISH SIYOSATINING ZAMONAVIY TRENDLARI HAMDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYASI.....	504
Shodiyev Jahongir 504	
YASHIL IQTISODIYOT: O'ZBEKISTONNING BARQAROR RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI	509
Babayeva Lola Ibragimovna, Sh. S. Sa'dullayev	
QISHLOQ XO'JALIGI SOHASIDA MAHSULOTLAR INTENSIV RIVOJLANISHINI TA'MINLASH JARAYONLARI	512
Saburov Jumanazar Salievich	
SUG'URTA XIZMATLARI SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI VA MEXANIZMLARI.....	516
E.Sobirov	
"YASHIL IQTISODIYOT"GA O'TISH ORQALI TABIIY RESURLARDAN SAMARALI FOYDALANISH VA IQTISODIY FAOLIYATNING ATROF-MUHITGA SALBIY TA'SIRINI KAMAYTIRISH	520
Xo'janova Gulshoda Otamurodovna	
QISHLOQ JOYLARDA XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI RIVOJLANTIRISHNING KONSEPTUAL YO'NALISHLARI	526
Dilafuz Taylakova	
KORXONALARDA EKOLOGIK INVESTITSION LOYIHALARNING SAMARADORLIGINI BAHOLASH USULLARI TAHLILI.....	532
Ulashov Aliboy Rashid o'g'li	
YURTIMIZDA RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA BANK VA MOLIYAVIY TIZIMLAR UCHUN YANGI IMKONIYATLAR TAHLILI HAMDA KELGUSIDAGI ISTIQBOLLARI	538
G'aniyev Shaxzod Shuhrat o'g'li, Alarov Asilbek Oybek o'g'li	
SANOAT KORXONALARINING EKOLOGIK BARQARORLIGI VA EKOLOGIK IQTISODIYOTNING RIVOJLANISH MASALALARI.....	545
O'rinov Diyor, Xolliyev Sh.B.	

YASHIL IQTISODOYOT VA UNDA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALAR.....	549
Ermuminov Elbek Erkin o'gli, Ilmiy rahbar: Yaxshiqulova Moxinur Toxir qizi	
XIZMATLAR SOHASIDA KADRLARNING TUTGAN O'RNI	553
Turayeva Nargiza Rustamovna	
IQTISODIYOTDA TARKIBIY O'ZGARISHLARNI AMALGA OSHIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	557
G.P.Erkayeva, N.H.Qo'ziyoyeva	
YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISHNING AHAMIYATI VA O'ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISH STRATEGIYASI	560
Samadova Jasmina Sherali qizi, Sh. Xolliyev	
"YASHIL" ENERGETIKA VA "YASHIL" IQTISODIYOT.....	564
Qarshiyeva Dilsora Ismoil qizi, Hazratqulov Shahboz Boboqul o'g'li	
MAMLAKAT BUDJETINING SHAKLLANISHI VA DAROMADLAR TAQSIMOTINING IQTISODIYOTDAGI ROLI	569
Ashirqulova Sevinch Sarvar qizi, Sh. Xolliyev	
O'ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOT VA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	574
Urozova Shahlo Hasan qizi, Rahmonova Tillaoy Malik qizi	
"YASHIL" IQTISODIYOT INNOVATSION RIVOJLANISHINING KO'RSATGICHLARI.....	579
Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, Usmonov Murodjon Dusmurot o'g'li	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA INNOVATSION FAOLIYATNI TARTIBGA SOLISHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI	583
Mirzayev Qulmamat Djonuzoqovich, Mirzayev Azzamjon Jonuzokovich, Eshquvvatova Nodira Abdullayevna	
INNOVATSION IQTISODIYOT SHAROITIDA QISHLOQ XO'JALIGIDA IQTISODIY RESURLARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH MASALALARI.....	588
Mirzayev Qulmamat Djonuzoqovich, Eshquvvatova Nodira Abdullayevna	
СТРАТЕГИЯ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАНА: РОЛЬ ИННОВАЦИЙ И ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОГО КАПИТАЛА В ЭПОХУ НООНОМИКИ.....	593
Чекулаева Кристина	
МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ОБЕСПЕЧЕНИЮ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ В УСЛОВИЯХ ПРИ ПЕРЕХОДЕ К ЗЕЛЁНОЙ ЭКОНОМИКЕ.....	599
Чекулаева Кристина	
YASHIL IQTISODIYOT – MAMLAKAT TARAQQIYOTINING ASOSIY OMILI.....	605
Oybek Hamdamov, Qosimov Jahongir	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA INSON KAPITALI SIFATINI OSHIRISHDA TA'LIMNING AHAMIYATI	608
M.Ostanova, Ro'ziyev Ramshid	
MODERN LEGAL BASIS FOR THE EFFICIENT USE OF FINANCIAL RESOURCES IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS IN OUR COUNTRY	613
Ismoilova Gulrux, Khayriddinov Shukhrat Botirovich	
YASHIL IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH SHAROITIDA TABIIY - IQTISODIY MANBAALARDAN SAMARALI FOYDALANISHNING IQTISODIY MEXANIZMI	617
Mavlonov Shaxzod Shahobiddin o'g'li, Mavlonova Surayyo Xasan qizi	
YANGI O'ZBEKISTONDA SOHALARNI RAQAMLASHTIRISH SAMARADORLIGI	621
Gulrux Arslon qizi Ismoilova	

QASHQADARYO VILOYATIDA KICHIK BIZNESNING IQTISODIY RIVOJLANISHDAGI O'RNI VA ISTIQBOLLARI

Berdimurodova Farzona Bahodir qizi

Qarshi Davlat universiteti, Iqtisodiyot fakulteti talabasi

ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-6207-3365>

Email: berdimurodova05@bk.ru

Ilmiy rahbar:
Sh. Xolliyev

Annotatsiya: Ushbu maqolada Qashqadaryo viloyatida kichik biznesning iqtisodiyotga ta'siri, bandlik darajasini oshirishdagi roli hamda hududiy rivojlanishga qo'shayotgan hisssasi tahlil etiladi. Kichik biznes yangi ish o'rinlarini yaratish, aholining daromadlarini ko'paytirish va xizmatlar sohasini kengaytirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Tadqiqotda kichik biznesning rivojlanish sur'atlari, moliyaviy resurslar taqchilligi va infratuzilma bilan bog'liq mavjud muammolar chuqur tahlil qilinadi. Shuningdek, mahalliy boshqaruv organlarining qo'llab-quvvatlash mexanizmlari hamda barqaror va samarali rivojlanish strategiyalariga oid takliflar ilgari suriladi.

Kalit so'zlar: kichik biznes, iqtisodiy rivojlanish, bandlik, moliyaviy qo'llab-quvvatlash, infratuzilma, innovatsiya, tadbirkorlik, raqobatbardoshlik, investitsiya, eksport, sanoat klasteri, davlat yordami, kreditlar, statistika.

Abstract: This article analyzes the impact of small businesses on the economy, employment levels, and regional development in the Kashkadarya region. Small businesses play a key role in job creation, increasing household incomes, and expanding the service sector. The study explores the growth dynamics of small enterprises, challenges related to financial resources and infrastructure, and evaluates current bottlenecks. Moreover, it provides recommendations for effective development strategies and local government support mechanisms that foster sustainable economic progress.

Key words: small business, economic development, employment, financial support, infrastructure, innovation, entrepreneurship, competitiveness, investment, export, industrial cluster, government assistance, loans, statistics.

Аннотация: В статье анализируется влияние малого бизнеса на экономику, уровень занятости и региональное развитие Кашкадарьинской области. Малый бизнес играет ключевую роль в создании рабочих мест, увеличении доходов населения и расширении сферы услуг. В исследовании рассматриваются динамика роста малого бизнеса, проблемы, связанные с финансовыми ресурсами и инфраструктурой, а также даются рекомендации по эффективным стратегиям развития и механизмам поддержки со стороны местных органов власти.

Ключевые слова: малый бизнес, экономическое развитие, занятость, финансовая поддержка, инфраструктура, инновации, предпринимательство, конкурентоспособность, инвестиции, экспорт, промышленный кластер, государственная поддержка, кредиты, статистика.

KIRISH

Kichik biznes har qanday mamlakat iqtisodiyotining muhim tarkibiy qismi bo'lib, uning barqaror rivojlanishi nafaqat makroiqtisodiy o'sishga, balki mahalliy iqtisodiy faollik va aholi bandligining oshishiga ham katta ta'sir ko'rsatadi. Bugungi kunda ko'plab davlatlar kichik biznesni qo'llab-quvvatlash orqali yangi ish o'rinlarini yaratish, innovatsion rivojlanishni rag'batlantirish va iqtisodiy raqobatbardoshlikni oshirishga intilmoqda.

O'zbekistonda ham kichik tadbirkorlik iqtisodiy rivojlanishning asosiy ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida e'tirof etilib, uni qo'llab-quvvatlash maqsadida soliq yengilliklari, imtiyozli kreditlar va subsidiya dasturlari joriy etilgan.

Qashqadaryo viloyati iqtisodiy salohiyati yuqori bo'lgan hududlardan biri bo'lib, bu yerda sanoat, qishloq xo'jaligi va xizmat ko'rsatish sohalari jadal rivojlanmoqda. Ayniqsa, viloyatda kichik biznes subyektlarining ko'payishi iqtisodiy o'sishni ta'minlashda muhim omil bo'lib xizmat qilmoqda. Kichik biznesning viloyat yalpi hududiy mahsulotidagi ulushi ortib, yangi korxona va firmalar soni ham izchil oshib bormoqda. Bu esa hududiy iqtisodiy mustaqillikni kuchaytirish, aholi farovonligini yaxshilash hamda mahalliy va tashqi bozorlarda raqobatbardoshlikni oshirish imkonini bermoqda.

Shunga qaramay, kichik biznesning samarali rivojlanishiga to'sqinlik qiluvchi bir qator muammolar ham mavjud. Jumladan, moliyaviy resurslarning yetishmovchiligi, ayrim hududlarda infratuzilmaning yetarlicha rivojlanmaganligi, yirik kompaniyalar bilan raqobatlasha olish imkoniyatlarining cheklanganligi kichik tadbirkorlik faoliyatini kengaytirishga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Shu sababli, viloyatda kichik biznesni rivojlantirish strategiyasini yanada takomillashtirish, moliyaviy qo'llab-quvvatlashni kengaytirish, texnologik modernizatsiyani jadallashtirish va raqobatbardoshlikni oshirish bo'yicha tizimli chora-tadbirlarni amalga oshirish dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi.

Ushbu tadqiqotda Qashqadaryo viloyatida kichik biznesning iqtisodiy rivojlanishdagi o'rni, uning bandlik darajasiga va hududiy yalpi mahsulotga ta'siri, mavjud muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari tahlil qilinadi. Shuningdek, tadqiqot natijalariga asoslanib, kichik biznes subyektlarini samarali qo'llab-quvvatlash va rivojlantirish bo'yicha aniq tavsiyalar ishlab chiqiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR SHARHI

Kichik biznes har bir mamlakat iqtisodiyotining muhim tarkibiy qismi bo'lib, uning rivojlanishi iqtisodiy o'sish, bandlik darajasining oshishi va innovatsion yondashuvlarning joriy etilishiga xizmat qiladi. Kichik tadbirkorlik, ayniqsa rivojlanayotgan mamlakatlarda aholining ijtimoiy-iqtisodiy ahvolini yaxshilash, ichki bozorni rivojlantirish va investitsiyalarni jalb qilishda asosiy omillardan biri sifatida namoyon bo'ladi.

Shu sababli, kichik biznesni rivojlantirishga qaratilgan ilmiy izlanishlar bugungi kunda dunyo miqyosida katta ahamiyat kasb etmoqda. Mazkur bo'limda kichik biznes va tadbirkorlik faoliyatiga oid ilmiy tadqiqotlar hamda statistik ma'lumotlar tahlil etiladi. Ushbu manbalar kichik biznesni boshqarish, moliyaviy resurslarga ega bo'lish imkoniyatlari, innovatsion texnologiyalarni joriy etish va ularning iqtisodiyotga ta'siri kabi dolzarb masalalarni qamrab oladi.

Alohida ta'kidlash lozimki, faqatgina iqtisodiy ko'rsatkichlarga asoslangan, guruh shakllanishining o'ziga xos xususiyatlarini va tadbirkorlik faoliyatining jamoaviylik darajasini inobatga olmaydigan boshqaruv yondashuvi kichik biznesning izchil va keng qamrovli rivojlanishiga yetarli asos bo'la olmaydi. Bunday yondashuv natijasida ko'p hollarda «zaif yoki samarasiz tadbirkorlik» shakllanish xavfi yuzaga keladi [1].

Kichik biznesning rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillarni o'rganishda V. Ya. Gorfinkelning ishlari alohida o'rin tutadi. Uning fikricha, kichik tadbirkorlikning muvaffaqiyatli rivojlanishi ishlab chiqarish resurslaridan samarali foydalanish, biznes boshqaruv tizimining to'g'ri yo'lga qo'yilishi va tadbirkorlarning kasbiy tayyorgarligi bilan chambarchas bog'liqdir. Gorfinkel kichik biznes subyektlarini rivojlantirish uchun quyidagi ustuvor yo'nalishlarni belgilab beradi: moliyaviy resurslarni jalb qilish va ularni samarali taqsimlash, kichik biznesni qo'llab-quvvatlovchi maxsus dasturlarni joriy etish hamda innovatsion texnologiyalardan foydalanish orqali samaradorlikni oshirish [2].

Tadbirkorlik jarayonlarini chuqur o'rganishda amerikalik iqtisodchi R. Xizrichning ishlari ham muhim ahamiyatga ega. U tadbirkorlikni ma'lum qiymatga ega mahsulot yoki xizmat yaratish jarayoni sifatida ta'riflab, kichik biznesni innovatsiyalar bilan chambarchas bog'laydi. Xizrichning tadqiqotlari kichik biznesning mahsulot va xizmatlar bozoridagi innovatsion yondashuvlari, moliyaviy va boshqaruv vositalarini optimallashtirish hamda raqobatbardoshlikni oshirishga xizmat qiluvchi biznes strategiyalarini ishlab chiqish bo'yicha amaliy takliflar beradi. Ushbu yondashuvlar kichik biznes subyektlarining bozor iqtisodiyotidagi o'rnini mustahkamlash va iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishda katta ahamiyat kasb etadi [3].

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Amerikalik iqtisodchilar K. R. Makkonell va S. L. Bryular kichik biznes hamda tadbirkorlik faoliyatining iqtisodiyotdagi o'rnini chuqur o'rganib, ularning yirik kompaniyalar bilan o'zaro aloqalariga alohida urg'u beradilar. Ularning fikricha, kichik biznesning rivojlanishi mamlakat ichki bozori va xalqaro savdodagi ishtirokini kengaytirishda muhim rol o'ynaydi. Tadqiqotchilarning izlanishlari kichik biznesning YAIMdagi ulushini oshirish imkoniyatlari, bandlikni ta'minlashdagi hissasi, mahalliy ishlab chiqarishni rag'batlantirish hamda import o'rnini bosish strategiyalarini o'z ichiga oladi. Bu yondashuv kichik biznesni davlat siyosati orqali qo'llab-quvvatlashning dolzarbligini asoslaydi [4].

Davlat statistika qo'mitasining rasmiy hisobotlariga ko'ra, O'zbekistonda kichik biznesning iqtisodiyotdagi o'rni yildan-yilga ortib bormoqda. Xususan, uning YAIMdagi ulushi 50 foizdan oshgan, kichik biznesda band aholining ulushi sezilarli darajada ko'paygan va tashqi bozorga chiqayotgan subyektlar soni ham oshgan. Bu holat kichik biznesni yanada rivojlantirish uchun moliyaviy va institutsional qo'llab-quvvatlash zarurligini ko'rsatadi [5].

Iqtisodiy tadqiqotlar markazi tomonidan tayyorlangan hisobotlarda kichik biznesga ajratilayotgan imtiyozli kreditlar, ularning samaradorligi, duch kelinayotgan asosiy muammolar va innovatsion rivojlanish istiqbollari

chuqur tahlil qilinadi. Ushbu tadqiqotlar kichik biznesning iqtisodiy o'sishdagi o'rnini aniqlashtirish hamda rivojlanish strategiyalarini ishlab chiqishda muhim manba sifatida xizmat qiladi [6].

Yuqoridagi adabiyotlar va statistik ma'lumotlar kichik biznesning iqtisodiyotdagi hal qiluvchi rolini tasdiqlaydi. Gorfinkel, Xizrich, Makkonnell va Bryularning tadqiqotlari kichik biznesning moliyaviy barqarorligi, innovatsion salohiyati va samarali boshqaruv tizimining ahamiyatini ochib beradi. Davlat statistika qo'mitasi va Iqtisodiy tadqiqotlar markazi tomonidan taqdim etilgan ma'lumotlar esa O'zbekistonda kichik biznesning rivojlanish tendensiyalarini asoslashda amaliy ahamiyatga ega.

Shu munosabat bilan, kichik biznesni rivojlantirishda quyidagi yo'nalishlarda ish olib borish muhim:

- moliyaviy resurslar hajmini oshirish;
- innovatsion texnologiyalarni joriy etish;
- raqobatbardoshlikni kuchaytirish;
- davlat tomonidan qo'llab-quvvatlovchi dasturlarni kengaytirish.

Kichik biznes iqtisodiyotning ustuvor tarkibiy qismi sifatida o'z mavqeini saqlab qolishi uchun ilmiy va amaliy asoslangan strategiyalar ishlab chiqilishi zarur.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotda Qashqadaryo viloyatida kichik biznesning iqtisodiyotga ta'siri va rivojlanish dinamikasi o'rganildi. Ma'lumotlar rasmiy statistik hisobotlarga asoslangan holda yig'ildi va tahlil qilindi.

Deskriptiv va statistik tahlil usullari orqali kichik biznesning quyidagi asosiy ko'rsatkichlari o'rganildi:

- subyektlar soni;
- YAIMdagi ulushi;
- bandlik darajasi;
- imtiyozli kreditlar dinamikasi.

Bundan tashqari, ekspert baholash usuli yordamida mavjud muammolar aniqlanib, ularni bartaraf etish bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi.

Tadqiqotda qo'llanilgan jadval kichik biznesning iqtisodiy ko'rsatkichlarga ta'sirini aniq ifodalash maqsadida kiritilgan bo'lib, uni vizual tahlil vositasi sifatida ko'rish mumkin.

Tadqiqotda ayrim cheklovlar mavjud bo'lishiga qaramay, natijalar kichik biznesni samarali rivojlantirish bo'yicha amaliy xulosalar va takliflar berish imkonini yaratadi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Qashqadaryo viloyatida kichik biznes so'nggi yillarda iqtisodiy taraqqiyotning muhim omillaridan biriga aylangan. Ushbu sektor aholining bandligini ta'minlash, ichki bozorda sog'lom raqobat muhitini shakllantirish, eksport salohiyatini oshirishda alohida ahamiyat kasb etmoqda.

Viloyatda kichik biznesning o'sishi quyidagi asosiy yo'nalishlar orqali iqtisodiyotga bevosita ta'sir ko'rsatmoqda:

Birinchidan, bandlik darajasining oshishi kuzatilmoqda. 2023-yil holatiga ko'ra, viloyatda 32 mingdan ortiq kichik biznes subyektlari faoliyat yuritgan. Ularning asosiy qismi savdo, qishloq xo'jaligi va sanoat tarmoqlarida to'plangandir. Ushbu korxonalar yangi ish o'rinlari yaratish orqali ishsizlik darajasining kamayishiga salmoqli hissa qo'shmoqda.

Ikkinchidan, mahalliy ishlab chiqarishning rivojlanishiga xizmat qilmoqda. Viloyatda ishlab chiqarilgan mahsulotlar ichki bozorda mavjud talabni qondirish bilan birga, o'zining raqobatbardoshligi bilan ajralib turmoqda. Ayniqsa, qishloq xo'jaligi va sanoat mahsulotlari nafaqat ichki iste'mol uchun, balki eksport yo'nalishida ham muhim rol o'ynamoqda.

Uchinchidan, eksport hajmining oshishi kuzatilmoqda. Kichik biznes subyektlari xorijiy bozorlarga faol chiqmoqda. Bu esa viloyat iqtisodiyotining barqarorligini ta'minlashga xizmat qilmoqda. 2023-yilda Qashqadaryo viloyati eksport hajmi 15,6% ga oshgan.

Ushbu o'sish sur'atlarini asosiy iqtisodiy ko'rsatkichlar aks ettirilgan jadval orqali ham tasdiqlash mumkin. Jadval kichik biznesning yalpi hududiy mahsulotdagi ulushi, ish o'rinlarining o'sishi va eksport ko'rsatkichlarining dinamikasini aniq ifodalaydi (1-jadval).

1-jadval. Kichik biznes subyektlari sonining ortishi bandlik darajasi va yaim hajmi.

Ko'rsatkich	2022-yil	2023-yil
Kichik biznes subyektlari soni	29 500	32 000
Bandlik darajasi (foiz)	40%	50%

YAIMdagi ulushi (foiz)	46%	50.5%
Imtiyozli kreditlar miqdori (mlrd so'm)	1 200	1 450
Eksport hajmi (mln dollar)	250	290

Jadvaldan ko'rinib turibdiki, kichik biznes subyektlari sonining ortishi bandlik darajasi va YAIM hajmiga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. Kichik biznesning rivojlanishi iqtisodiy o'sishga katta ta'sir ko'rsatayotgan bo'lsa-da, uning oldida bir qator muammolar ham mavjud.

1. Moliyaviy resurslarning yetishmovchiligi: Kichik tadbirkorlar kredit olishda qiyinchiliklarga duch kelmoqda. Bank kreditlari bo'yicha yuqori foiz stavkalari kichik biznesning kengayishiga to'sqinlik qilmoqda.

2. Infratuzilma muammolari: Elektr energiyasi, transport va logistika xizmatlarining yetarli emasligi kichik biznesning rivojlanishini sekinlashtirmoqda. Qishloq joylarda ishlab chiqarish korxonalarini tashkil etish qiyin bo'lib, bu esa biznes muhitining rivojlanishiga salbiy ta'sir qiladi.

3. Raqobatbardoshlikning pastligi Kichik biznes subyektlari yirik kompaniyalar bilan raqobatlasha olmaydi. Mahalliy bozorni yirik korxonalar egallagani sababli, kichik tadbirkorlar o'z mahsulot va xizmatlarini keng targ'ib qila olmayapti.

Yuqoridagi muammolarni hal qilish va kichik biznesning iqtisodiy samaradorligini oshirish uchun quyidagi chora-tadbirlar amalga oshirilishi maqsadga muvofiqdir.

1. Moliyaviy qo'llab-quvvatlash: Imtiyozli kredit va subsidiyalar sonini oshirish. Garov ta'minotsiz yoki minimal garov bilan kredit ajratish mexanizmini joriy etish. Davlat-xususiy sheriklik asosida investitsiyalar jalb qilish imkoniyatlarini kengaytirish.

2. Infratuzilmani rivojlantirish: Elektr energiyasi, ichimlik suvi va yo'l infratuzilmasini yaxshilash. Kichik biznes subyektlari joylashgan hududlarda logistika va transport tizimlarini rivojlantirish. Sanoat zonalari va kichik biznes klasterlarini tashkil etish orqali tadbirkorlik sharoitlarini yaxshilash.

3. Innovatsion texnologiyalarni joriy etish: Kichik biznes subyektlarini raqamli texnologiyalar bilan ta'minlash uchun maxsus dasturlar ishlab chiqish. Yangi texnologiyalar va zamonaviy uskunalarni arzon narxlarda ijaraga berish yoki lizing tizimini kengaytirish. Startaplar va kichik biznes uchun inkubatsiya markazlari va innovatsion texnologiyalarni rivojlantirish fondlarini tashkil etish.

4. Raqobatbardoshlikni oshirish: Mahalliy ishlab chiqaruvchilarni qo'llab-quvvatlash uchun davlat buyurtmalarida ularga ustuvorlik berish. Kichik biznes mahsulotlarini eksportga yo'naltirish uchun davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini kuchaytirish. Kichik tadbirkorlar uchun maxsus savdo yarmarkalari va ko'rgazmalar tashkil etish orqali ularning mahsulotlarini bozorga chiqarish imkoniyatlarini kengaytirish.

Qashqadaryo viloyatida kichik biznesning rivojlanishi iqtisodiyotga katta ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. Kichik biznes subyektlari sonining ortishi bandlik darajasining oshishiga hamda YAIM ulushining ko'payishiga sabab bo'layotgani kuzatilmoqda. Biroq, moliyaviy resurslarning yetishmovchiligi, infratuzilma muammolari va yirik kompaniyalar bilan raqobatlasha olmaslik kabi muammolar kichik biznesning yanada rivojlanishiga to'sqinlik qilmoqda. Ushbu muammolarni bartaraf etish uchun davlat tomonidan moliyaviy yordamni kengaytirish, infratuzilmani yaxshilash va innovatsion texnologiyalarni joriy etish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar amalga oshirilishi zarur. Natijada, kichik biznesning yanada rivojlanishi viloyat iqtisodiyotining o'sishiga, aholining farovonligini oshirishga va yangi ish o'rinlarini yaratishga xizmat qiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Qashqadaryo viloyatida kichik biznes iqtisodiy o'sish va bandlik darajasini oshirishda muhim rol o'ynamoqda. Ushbu sohaning rivojlanishi orqali viloyatda yangi ish o'rinlari yaratilmoqda, mahalliy mahsulotlar ishlab chiqarilishi kengaymoqda va iqtisodiy faollik oshmoqda.

Shu bilan birga, kichik biznesni rivojlantirishda qator muammolar mavjud bo'lib, ularga quyidagilar kiradi:

- moliyaviy resurslarning yetishmasligi;
- infratuzilmaning ayrim hududlarda sust rivojlangani;
- yirik kompaniyalar bilan raqobatlasha olish imkoniyatlarining cheklanganligi;
- zamonaviy texnologiyalar va innovatsion yondashuvlarning yetarli darajada joriy etilmagani.

Ushbu muammolarni bartaraf etish hamda kichik biznesning iqtisodiyotdagi rolini kuchaytirish maqsadida quyidagi taklif va tavsiyalar ilgari suriladi:

Moliyaviy imkoniyatlarni kengaytirish – imtiyozli kredit liniyalarini ko'paytirish, moliyalashtirishga doir byurokratik to'siqlarni kamaytirish, mahalliy va xorijiy investorlarni jalb qilish mexanizmlarini soddalashtirish.

Infratuzilmani rivojlantirish – kichik biznes faoliyati uchun zarur bo'lgan elektr energiyasi, suv ta'minoti, transport va raqamli infratuzilmani yaxshilashga doir hududiy dasturlarni ishlab chiqish va amalga oshirish.

Innovatsiyalarni tatbiq etish – startaplarni qo'llab-quvvatlash, inkubatsiya markazlarini tashkil etish, texnologik modernizatsiyani rag'batlantirish hamda raqamli yechimlardan keng foydalanishni targ'ib qilish.

Bozorga chiqish imkoniyatlarini kengaytirish – marketing bo'yicha maslahat xizmatlarini kengaytirish, eksportga mo'ljallangan mahsulotlarni sertifikatlash va tashqi bozorlarga chiqishni qo'llab-quvvatlash.

Ushbu choralar kichik biznesni barqaror rivojlantirish bilan birga, hududiy iqtisodiyotni mustahkamlash va aholi farovonligini oshirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Ubaydullayev A.T. Kichik biznesni boshqarishda uslubiy yondashuvlar. // "Zamonaviy ta'lim tizimini rivojlantirish va unga qaratilgan kreativ g'oyalar, takliflar va yechimlar" mavzusidagi 23-sonli respublika ilmiy-amaliy onlayn konferensiyasi materiallari. 15-sentyabr, 2021-yil. <https://scholar.google.com/scholar?oi=bibs&cluster=16077187763737932205&btnI=1&hl=ru>
2. Gorfinkel V.Ya. (2005). Kichik biznes subyektlari faoliyatini rivojlantirishning asosiy masalalari. Moskva: Iqtisodiyot nashriyoti.
3. Hisrich R.D., Shepherd D.A. (2017). Entrepreneurship. McGraw-Hill Education.
4. McConnell C.R., Brue S.L., Flynn S.M. (2018). Microeconomics: Principles, Problems, and Policies. McGraw-Hill.
5. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi (2023). Kichik biznes va tadbirkorlik statistik ma'lumotlari. Toshkent. www.stat.uz
6. Iqtisodiy tadqiqotlar markazi (2022). O'zbekistonda kichik biznesning rivojlanish tendensiyalari. Toshkent.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. aprel. № 3. navbatdan tashqari son

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>